

kubidea arautzen duen uztailaren 3ko 8/1985 Lege Organikoaren 4.1. artikuluko d) eta g) letretan onartutako eskubideez baliatzea errazteko.

13. artikulua. Ikasketaren txostena.

Hezkuntzari buruzko maiatzaren 3ko 8/1985 Lege Organikoaren 20.5 artikuluan ezarritakoaren arabera, etapa bukatzean ikastetxeek ikasle bakoitzaren txostena eginen dute eta bertan aztertuko da ikasgaiak zenbateraino bereganatuak dituen ikasleak. Bereziki ikasleen hezkuntza-aurrerapena gehien baldintzatzen duten gorabeherak aztertuko ditu, eta baita bakoitzarentzako arreta bermatzeko garrantzizkotzat hartzen diren beste zenbait gai, Hezkuntza Departamentuak prestatutako ereduaren arabera. Txosten hori Datu Pertsonalak Babesteko 15/1999 Lege Organikoan eta hura garatzen duen 994/1999 Errege Dekretuan ezarritakoari lotuko zaio.

14. artikulua. Aniztasuna kontuan hartzea.

1. Hezkuntza lanak kontuan izan behar du ikasleen aniztasuna, eta gai izan behar du guztien hezkuntza-garapenez eta bakoitzaren premiez arduratzeko aldi berean.

2. Hezkuntza Departamentuak behar diren neurriak ezarriko ditu curriculum eta antolamenduan, ikasle guztien premiei eta bereziki hezkuntza-premia berariazkoak dituztenei erantzuteko modukoak.

15. artikulua. Ikastetxeen autonomia.

1. Hezkuntza Departamentuak ikastetxeen autonomia pedagogiko eta antolamenduzkoa bultzatuko du, eta irakasleen talde lana eta hezkuntza-praktikatik abiatuko den ikerketa lana erraztuko ditu. Gainera, irakasleek beren lanaren garrantzia sozialari dagokion tratua, aintzatespena eta begirunea jaso ditzaten ahaleginduko da.

2. Ikastetxeek Hezkuntza Departamentuak ezarritako curriculum eta aniztasunaz arduratzeko neurriak garatu etaosatzean, beren ikasleek ezaugarrietara eta beren hezkuntza-errealiterara egokituko dituzte, guztien premiak asetzeko, bai zailtasun handienak dituzten ikasleentzat, bai ikasteko gaitasun edo motibazio gehiena dutenenak.

3. Familiek etapa honetan duten funtsezko erantzukizuna errespetatu eta bultzatzearen, ikastetxeak beraiekin elkarlanean estu arituko dira, eta beren seme-alaben hezkuntza-prozesuan parte hartzera bultzatzeko beharrezkoak diren neurriak ezarriko dituzte. Aldi berean irakasleen autoritatea sendotuko dute.

4. Zuzendaritza taldeak hezkuntza komunitateko kideen arteko giro positibo eta elkarlanean bultzatuko du.

5. Ikastetxeek, beren autonomiaz baliatuz, esperimentazioak, lanerako planak, antolamendu moduak edo eskola-ordu gehiago egiteko ahalmena dute, Hezkuntza Departamentuak ezarri bezala betiere, baina inola ere ezin ezarriko zaizkiek familiei edo Hezkuntza Departamentuari ekarpen edo eskakizun bereziak.

16. artikulua. Etapako ebaluazioa.

1. Diagnostikorako ebaluazioa, Hezkuntzari buruzko maiatzaren 3ko 2/2006 Legearen 21. artikuluan arautua, Lehen Hezkuntzako bigarren zikloa bukatzean eginen dute ikasle guztiek eta ez du ondorio akademikorik izanen. Ikastetxeek hezkuntza eta orientaziorako erabiltzeko izanen da, eta familiek eta hezkuntza-komunitate osoak informazioa izan dezaten.

2. Hezkuntza Departamentuak, bere ebaluazio planaren arabera, Lehen Hezkuntzako zikloetako edozein bukatzean egin ditzake ebaluazioak.

3. Hezkuntza Departamentuak bidezko ereduak eta laguntza emanen dizkie ikastetxeei, ebaluazioak modu egokian egin ahal izan ditzaten.

4. Ikastetxeek Lehen Hezkuntzako hirugarren zikloan ikasle guztiek oinarritzko gaitasunak lortzera zuzendutako neurri osagarriak antolatzeke erabiliko dituzte, besteak beste, ebaluazio horietako emaitzak.

5. Ebaluazio horiek aukera emanen dute, irakaskuntza-prozesuen eta irakaslanaren ebaluazioarekin batera, hezkuntza-jarduketak aztertu eta baloratzeko, eta are berrorientatzeko, behar izanez gero.

XEDAPEN GEHIGARRIAK

Lehenbizikoa.–Nafarroako euskalkiak.

1. Hezkuntza Departamentuak Nafarroako eskualde jakin batzuetan mintzatzen diren euskalkiak irakastea eta eskolan erabiltzea bermatuko du.

2. Hezkuntza Departamentuak ahaleginak eginen ditu irakasleek Nafarroako euskalkiak jakin ditzaten. Halaber, 1. puntuaren ezarritakoa bete dadin beharrezkoak diren baliabide didaktikoak prestatu eta argitaratuko ditu.

Bigarrena.–Hizkuntzen tratamendu integratua.

Curriculumeko hizkuntzen ikaskuntzari modu integratu eta koordinatuan ekin behar zaio, ikasleen hizkuntz gaitasunen hobekuntzari begira, betiere foru dekretu honen II. eranskinaren eta gerora hau garatzen duten arauen arabera.

Hirugarrena.–Atzerriko hizkuntzetan ematen diren irakasgaiak.

1. Hezkuntza Departamentuak baimena eman dezake curriculumeko arloetako zati batzuk atzerriko hizkuntzetan irakasteko, eta horrek ez du zertan ekarri inolako aldaketarik foru dekretu honek arautzen dituen curriculumeko oinarritzko aspektuetan. Etapan zehar, ikasleek bi hizkuntzetan jasoko dute arloetako oinarritzko terminologia berariazkoa.

2. Curriculumeko arloetako zati bat atzerriko hizkuntzetan ematen duten ikastetxeek, betiere, ikasleak onartzeko ezarritako irizpideak aplikatuko dituzte. Irizpide horietan ez da sartuko hizkuntz beharkizunik.

Laugarrena.–Erlijio irakaskuntzak.

1. Erlijio irakaskuntzak Hezkuntzari buruzko maiatzaren 3ko 2/2006 Lege Organikoaren bigarren xedapen gehigarrian ezarritakoaren arabera sartuko dira Lehen Hezkuntzan.

2. Hezkuntza Departamentuak behar diren neurriak hartuko ditu, ikasturtearen hasieran, ikasleen familiei beren seme-alabek erlijio irakaskuntzarik jasotzea nahi duten ala ez adierazteko aukera izan dezaten bermatzeko.

3. Ikastetxeek, Hezkuntza Departamentuak ezartzen dituen irizpideekin bat, antolamenduzko neurriak garatuko dituzte, erlijio irakaskuntzak aukeratu ez dituzten familien seme-alabek behar den bezalako hezkuntza-arreta jaso dezaten, horrela ez baita inolako diskriminaziorik izanen beste aukera bat egin dutenen kasuan. Arreta horrek ez du inola ere ekarri erlijio egintzaren ezagupenekin loturiko edo etapako beste edozein arlotako curriculumeko edukiak ikastea. Hezkuntza Departamentuak berak ezarritako esparruan ikastetxeek beren Hezkuntza Proiektuetan sartu behar dituzte autonomia pedagogikoaz baliatuz hartzen dituzten antolamenduzko neurriak, guraso eta tutoreek behar adinako aurrerapenez izan dezaten haien berri.

4. Erlijio katolikoaren irakaskuntzaren curriculum eta Estatu espainiarrekin hezkuntza arlorako Lankidetzaren Hitzarmenak sinatuak dituzten gainerako konfesioen erlijioaren curriculumak elizaren hierarkiak eta erlijio bakoitzeko agintariek ezarriko dituzte, hurrenez hurren.

5. Erlijio katolikoaren irakaskuntzaren ebaluazioa Lehen Hezkuntzako gainerako arloetakoak egiten diren bezalaxe eginen da eta haiek dituzten ondorio berdinak izanen ditu. Gainerako konfesioen erlijioaren irakaskuntzaren ebaluazioa Espainiako Estatuak izenpetutako Lankidetzaren Hitzarmenaren ezarritakoari lotuko zaio.

6. Ikasle guztientzat berdintasunaren eta lehia librearen printzipioak bermatzeko, erlijio irakaskuntzen ebaluazioetan lortutako kalifikazioak ez dira kontuan hartuko espediente akademikoak lehiatzen diren deialdietan.

XEDAPEN IRAGANKORRA

Bakarra.–Aplikatzeko egutegia.

Harik eta hezkuntza sistemaren antolamendu berria osatu arte, maiatzaren 3ko 100/1992 Foru Dekretuak agintzen duenari men egiten dio Lehen Hezkuntzak, hezkuntza sistemaren antolamendu berria aplikatzeko egutegia ezartzen duen ekainaren 30eko 806/2006 Errege Dekretuarekin bat, zeina ezarri baitzuten Hezkuntzari buruzko maiatzaren 3ko 2/2006 Lege Organikoak.

XEDAPEN INDARGABETZAILEA

Bakarra.–Arauk indargabetzea.

1. Foru dekretu honetan ezarritako Lehen Hezkuntzaren antolamendu berria hedatu ahala, indarrik gabe geldituko da martxoaren 16ko 100/1992 Foru Dekretua, Nafarroako Foru Komunitatean Lehen Hezkuntzaren curriculumak ezartzen duena.

2. Indarrik gabe gelditu dira foru dekretu honetan ezarritakoaren kontrakoak diren maila bereko edo apalagoko xedapen guztiak.

AZKEN XEDAPENAK

Lehenbizikoa.–Arauen garapena.

Baimena ematen zaio Hezkuntza kontseilariari foru dekretu hau bete eta garatzeko behar diren xedapen guztiak eman ditzan.

Bigarrena.–Indarra hartzea.

Foru dekretu honek Nafarroako ALDIZKARI OFIZIALEAN argitaratu eta biharamunean hartuko du indarra.

Iruñean, 2007ko martxoaren 19an.–Nafarroako Gobernuak lehendakaria, *Miguel Sanz Sesma*.–Hezkuntza kontseilaria, *Luis Campoy Zueco*.

I. ERANSKINA

Oinarritzko gaitasunak

Oinarritzko gaitasunak curriculumean sartzeak bide ematen digu ezinbestekotzat hartzen diren ikaskuntzak azpimarratzeko, ikasitakoa aplikatzera bideratutako planteamendu integratzaile batetik abiatuta. Horregatik dira oinarritzkoak. Derrigorrezko irakaskuntza bukatzean gazte batek eskuratutako izan behar dituen gaitasunak dira, bere burua gauzatu, herritar aktiboa izan, helduaren modu egokian sartu eta bizi osoan zehar ikasten segitzeko bidea ematen diotenak.

Oinarrizko gaitasunak curriculemean sartzek helburu batzuk ditu. Aurrenik, ikasitakoak integratzea, hala formalki ikasitakoak, arloetan edo irakasgaietan sartuak, nola informalki ikasitakoak eta ikasketa ez-formalak. Bigarrenik, ikasitakoak integratu, eduki mota desberdinekin lotu eta egoera eta testuinguru desberdinetan behar dutenean modu erangikorrean erabiltzea ahalbidetzen die ikasleei. Eta, azkenik, irakas-kuntza orientatzen du, ezinbesteko edukiak eta ebaluazio irizpideak identifikatzen lagundu eta irakatsi eta ikasteko prozesuari buruzko erabakiak inspiratzen baititu.

Curriculumeko arlo eta irakasgaiekin ikasleek hezkuntzako helburuak lor ditzatela lortu nahi da, eta, beraz, oinarrizko gaitasunak eskura ditzatela. Hala eta guztiz ere, ez dago zuzeneko loturarik arlo edo irakasgai batzuen irakaskuntzaren eta gaitasun jakin batzuen garapeneraren artean. Arlo bakoitzak laguntza ematen du gaitasun batzuk garatzeko, eta oinarrizko gaitasun bakoitza arlo edo irakasgai batzuk lantzearen ondorioz lortzen da.

Oinarrizko gaitasunak lortzeko, curriculumeko arloetan eta irakasgaietan egindako lanari garapenerako beharrezkoak diren antolamenduaren eta funtzionaltasunaren esparruetako neurri batzuk erantsi behar zaizkio. Beraz, ikastexeen eta ikasgelen antolaketa eta funtzionamendua, ikasleen parte-hartzea, barne arauak, metodologia eta baliabide didaktiko batzuen erabilera edo eskolako liburutegiaren eraketa, antolaketa eta funtzionamendua eta beste elementu batzuk lagungarri edo oztopo izan daitezke komunikazioari, inguru fisikoaren azterketa, sormenari, elkarbizitza eta herritartasunari nahiz alfabetatze digitalari lotutako gaitasunak garatzeko. Orobat, tutore-jardun etengabea funtsezko laguntza izan daiteke ikasketen erregulazioari, garapen emozionalari edo trebetasun sozialei dagokien gaitasunak garatzeko. Azkenik, jarduera osagarriak eta eskola kanpokoak planifikatu gero, oinarrizko gaitasun guztien garapena bultzatzen ahal da.

Europar Batasunak egindako proposamenaren esparruan, eta azaldu diren gorabeherei jarraikiz, oinarrizko zortzi gaitasun hauek ezarri dira:

- 1.–Hizkuntza bidez komunikatzeko gaitasuna.
- 2.–Matematikarako gaitasuna.
- 3.–Mundu fisikoa ezagutzeko eta harekin elkarreaginean aritzeko gaitasuna.
- 4.–Informazioaren tratamendua eta gaitasun digitala.
- 5.–Gaitasun soziala eta herritartasuna.
- 6.–Arte eta kultur gaitasuna.
- 7.–Ikasten ikasteko gaitasuna.
- 8.–Autonomia eta ekimen pertsonala.

Eranskin honetan gaitasun horien deskripzioa, helburuak eta ezau-garriak azaldu eta ikasle guztiek horietako bakoitzean lortu behar duten oinarrizko maila ezartzen da. Nahiz eta erreferentzia derrigorrezko hezkuntzaren bukaeran izan, haien garapenak eskolaldiaren hasieratik beretik hasi behar du, pixkanaka eta modu koherentean eskuratu ahal izateko. Horregatik, Lehen Hezkuntzak hemen aipatzen diren gaitasunak hartuko ditu erreferentziatzat, ikasle guztiek lortu beharreko helburuak biltzen baitituzte. Gaitasun horiek etapa honetan lortu behar ez diren alderdi batzuk badituzte ere, komeni da horiek ezagutzea, geroko garapen hori arrakastatsua izateko oinarriak finkatzeko.

Curriculumak jakintza arloetan egituratzen da, eta horietan bilatu behar dira gaitasunak etapa honetan garatu ahal izateko erreferenteak. Horiek horrela, arlo bakoitzean, haren xede nagusi diren oinarrizko gaitasunak lortzeko ematen duen laguntza aipatuko da berariaz. Bestalde, bai helburuek, bai edukiaren hautapenak gaitasun guztien garapena bermatzea dute xede. Ebaluazio irizpideek haiek lortzeko bidean aurrera egindako urratsak baloratzeko balio dute.

1.–Hizkuntza bidez komunikatzeko gaitasuna.

Gaitasun hau hizkuntza ahoz eta idatziz komunikatzeko, errealitatea irudikatu, interpretatu eta ulertzeko, ezagupenak osatu eta komunikatzeko eta pentsamendua, emozioak eta portaera antolatu eta autoerregulatzeko tresna gisara erabiltzeari dagokio.

Gaitasun honetako ezagupenek, trebetasunek eta jarrerak bidea ematen digute pentsamenduak, emozioak, bizipenak eta iritziak azaldu, hizketan aritu, zentzu kritikoa eta etikoa osatu, ideiak sortu, ezagupenak egituratu, solasari, ekintzei eta lanei koherentzia eta kohesioa eman, erabakiak hartu eta entzuten, irakurtzen eta ahoz nahiz idatziz adierazteko atsegina hartzeko, eta horrek guztiak autoestimazioa eta konfiantza garatzen laguntzen du.

Komunikatu eta hizketan aritzeko, beharrezkoa da besteekin eta inguruarekin loturak eta harreman konstruktiboak ezartzeko eta ezagutzen diren heinean onartzen diren bestelako kulturetara hurbiltzeko gaitasunak garatzea. Horregatik, hizkuntza bidez komunikatzeko gaitasuna elkarrekin bizi eta gatazkak konpontzeko trebetasunaren barruan dago.

Hizkuntzak, errealitatea ulertu eta irudikatzea tresna den aldetik, berdintasunerako baliabidea behar du izan, alegia, emakumeen eta gizonen artean berdintasuneko harremanak ezarri eta estereotipo eta

esapide sexistak baztertzeko. Hizkuntza bidezko komunikazioak eskola komunitatean gatazkak modu lasaian konpontzeko tresna izan behar du.

Entzun, azaldu eta solas egiteko beharrezkoa da hitzezko interakzioaren mota desberdinez ohartzea, hala nola komunikazio egoera desberdinetan trukatzeko diren ahozko mezuak azaldu eta ulertzeko gero eta gaitasun handiagoa izan eta komunikazioa testuingurura egokitze gaitasuna izatea. Halaber, beharrezkoa da hizkuntzako eta hizkuntzaz kanpoko kodeak eta trebetasunak eta egoera bakoitzean komunikatzeko arauak aktiboki eta eraginkortasunez erabiltzea, komunikazio egoera bakoitzari egokitutako ahozko testuak produzitzeko.

Irakurri eta idazteak bidea ematen digute informazioa bilatu, bildu eta prozesatzeko eta asmo komunikatiboa edo kreatiboa duten testu mota desberdinak sortu eta erabiltzeko. Irakurteak idatzizko hizkuntza erabili ahal izateko kodea interpretatu eta ulertzea ahalbidetzen digu, eta, gainera, atseginarekin iturria da, bestelako inguruneak, hizkuntzak eta kulturak ezagutzeko bidea eta fantasiaren eta jakinduriaren sorburua, eta horrek guztiak komunikatzeko gaitasuna mantendu eta hobetzeko laguntza ematen du.

Hizkuntza bidezko komunikazioko ekintzei (elkarriketari, irakurketari, idazketari eta abarri) helburu batzuk aplikatzeko gaitasuna loturik dago gaitasun horren funtsezko ezaugarri batzuekin, adibidez errealitate irudikatu, interpretatu eta ulertzeko trebetasunekin eta ezagupenak eta ekintzak antolatu, autoerregulatu eta koherentzia ematekoekin.

Ulertzea eta komunikatzen jakitea jakintza praktikoak dira, hizkuntzaren funtzionamenduaren eta hura erabiltzeko arauen gogoetazko ezagutza oinarritu behar diren eta hizkuntza behaketarako eta analisirako tresnatzat hartzeko trebetasuna barne hartzen dutena. Testuinguru sozial eta kultural bakoitzeko komunikazio egoerara egokitutako solas mota desberdinak sortu eta interpretatzeko, beharrezkoa da hizkuntza sistemaren funtzionamendu arauak eta ahozko jardun egokia izateko estrategiak ezagutu eta erabiltzea.

Gaitasun horrek barne hartzen du hizkuntzaren konbentzio sozialez, balio eta alderdi kulturelez eta testuinguruaren eta komunikazio asmoaren arabera moldakortasunaz ohartzea. Berarekin dakar beste pertsonen tokian jartzeko gaitasun enpatikoa, irakurri, entzun, analizatu eta bereak ez bezalako iritziak sentsibilitatez eta izpiritu kritikoaz onartzeko, mamiari eta formari dagokienez ideiak eta emozioak egoki adieraztekoa eta kritikak egin eta izpiritu positiboaz onartzeko.

Atzerriko hizkuntzen kasuan, eta jakite eta formalizazio maila desberdinekin, gaitasun horrek berarekin dakar horietako baten bat –bereziki idatziz– komunikatzeko erabiltzeko trebetasuna, eta horrekin batera, harreman sozialak aberastu eta norberarena ez bezalako testuinguruetan aritzea. Orobat, informatu, komunikatu eta ikasteko iturriak zabaldu eta dibertsifikatu egiten dira.

Labur esateko, derrigorrezko hezkuntzaren bukaeran hizkuntza gaitasuna garatzearen ondorioz, ahozko eta idatzizko hizkuntza testuinguru desberdinetan menperatzen dira eta gutxienez atzerriko hizkuntza bat funtzionalki erabiltzen da.

2.–Matematikarako gaitasuna.

Gaitasun hau ondoko hauei dagokie: zenbakiak erabili eta erlazionatzeari, haien arteko oinarrizko eragiketak eta arazoibide nahiz adierazpen matematikoen motak erabiltzeari, bai informazio mota desberdinak sortu eta interpretatzeko, bai errealitatearen alderdi kuantitativoei eta espazialei buruzko ezagutza handitu eta eguneroko bizitzako eta lan munduko arazoak konpontzeko.

Matematikako gaitasunaren osagaia da informazioak, datuak eta argudioak argitasunez eta zehazki interpretatu eta adieraztea, eta horrekin bidea ematen du bizitza osoan zehar ikasten egiteko, hala eskola munduan nola hortik kanpo, eta gizartean parte-hartze eraginkorra izateko.

Halaber, gaitasun honek barne hartzen du oinarrizko elementu matematikoak (zenbaki motak, neurriak, sinboloak, elementu geometrikoak eta abar) ezagutu eta eguneroko bizitzako benetako edo itxurazko egoeretan erabiltzea, hala nola arazoak konpondu nahiz informazioa lortzeko balio duten arazoibide prozesuak abian jartzeko. Prozesu horiei esker, gero eta egoera eta testuinguru zabalagoetara aplikatzen ahal dugu informazio hori, argudio kateak ulertzen ahal ditugu funtsezko ideiak identifikatu, eta argudioen eta informazioen logika eta balioa juzgatzen ahal dugu. Hortaz, matematikako gaitasunak berarekin dakar pentsamenduaren prozesu batzuei (indukzioa, dedukzioa, eta abar) jarraitu eta kalkulurako algoritmo edo logika elementu batzuk aplikatzeko trebetasuna, eta horrek arazoibideen egokitasuna identifikatu eta arazoibide egokien emaitzen ziurtasun maila baloratzea ahalbidetzen digu.

Matematikako gaitasunak barne hartzen ditu informazioarekiko eta matematika elementuak edo euskarriak dituzten egoerekiko (arazoak, gauza ezezagunak eta abar), hala nola behar denean erabiltzeko, jarraitu positiboa eta segurtasun eta konfiantza gero eta handiagoak; segurtasun eta konfiantza horien oinarriak dira ziurtasunaren errespetua eta gustua eta haren bilaketa arazoibidearen bitartez.

Gaitasun honek errealitatea eta zentzua hartzen du elementu eta arazoibide matematikoak haien beharra duten eguneroko egoerei aurre egiteko erabiltzen direnean. Beraz, haren barruan daude egoera horien identifikazioa, arazoak konpontzeko estrategien aplikazioa eta daukagun informazioetik abiatuak errealitatea irudikatu eta interpretatzeko teknika egokien hautapena. Azken batean, matematika jarduerak testuinguru askotarikoetan erabiltzeko ahalmen benetakoak. Horregatik, derrigorrezko hezkuntzan haren garapena lortuko da baldin eta matematika ezagupenak bestelako jakintza arloetatik eta eguneroko bizitzatik heldu diren egoera desberdinetan naturalki aplikatzen badira.

Matematikako gaitasunaren garapenak, derrigorrezko hezkuntzaren bukaeran, berarekin dakar matematikazko arazoibideak esparru pertsonalean eta sozialean naturalki erabiltzea, informazioa interpretatu eta sortzeko, eguneroko bizitzako arazoak konpontzeko eta erabakiak hartzeko. Azken batean, matematikako arazoibideak erabili, matematikako argudioak ulertu eta matematika-hizkuntzaren bidez komunikatzea ahalbidetzen diguten trebetasunak eta jarrerak aplikatzea da kontua, eta hori euskarri egokiak erabiliz eta matematika-ezagupenak bestelako ezagupenekin lotuz, konplexutasun maila deseberdinekin bizitzak plan-teatzen dizkigun egoerei erantzuteko.

3.-Mundu fisikoa ezagutzeko eta harekin elkarreaginean aritzeko gaitasuna.

Mundu fisikoarekin, bai haren alderdi naturalekin, bai giza jardunak sortutako horiekin, elkar eragiteko trebetasuna da, gertaerak ulertu, ondorioak aurreikusitu eta nor bere bizitzaren, beste pertsonen eta gainetako izaki bizidunen bizi-baldintzak hobetu eta zaintzeko bidea ematen diguna. Labor esanda, bizitzaren eta jakintzaren arlo desberdinetan (osasuna, lana, kontsumoa, zientzia, prozesu teknologikoak eta abar) autonomiaz eta ekimen pertsonalez jardun eta mundua interpretatzeko trebetasunak hartzen ditu barne; zeregin horietarako beharrezkoa da tartean sartutako jakintza-arlo desberdinetatik fenomenoak analizatzea ahalbidetzen diguten oinarriko kontzeptuak eta printzipioak aplikatzea.

Beraz, gaitasun honen osagaia da bizitza eta giza-jarduna garatzen direnoko espazio fisikoa, bai eskala handian, bai ingurune hurbilean, egoki hauteman eta inguruko espazioarekiko interakzioak izateko trebetasuna: bertan higitu eta objektuak eta haien kokapena barne hartzen dituzten arazoak konpondu.

Orobat, espazio fisikoarekiko interakzioan jarduteko gaitasunak berarekin dakar espazio horretan pertsonak egotearen eraginaz ohartzea, haien kokapena, jarduerak, eragiten dituzten aldaketak eta ondoriozko paisaiak aztertu eta ikastea zer garrantzitsua den gizaki guztiak garapenaren onuradun izatea, garapen horrek aniztasun eta baliabide naturalak zaintzea eta elkartasun globala eta belaunaldien arteko mantentzea. Halaber, barne hartzen du errealitatea hauteman eta informazioko nahiz publikizateko mezuak aztertzekeko izpiritu kritiko bat, hala nola eguneroko bizitzan kontsumo arduratsuko ohiturak izatea.

Gaitasun honi esker, eta giza gorputza, natura eta gizonek eta emakumeek harekin duten interakzioa ezagutzetik abiatuak, bizimodu desberdinen ondorioei buruzko arazoibideak egin eta inguru natural eta sozial osasuntsu batean bizitza fisiko eta mental osasuntsua izateko jarrera sustatzen ahal dugu. Orobat, osasunaren bi aldeak - banakakoa eta soziala - aintzat hartu eta nor bere burarekiko eta besteekiko erantzukizun eta errespetuzko jarrerak izatea ahalbidetzen digu.

Gaitasun honek bidea ematen digu galdera nahiz arazoak identifikatu eta frogetan oinarritutako ondorioak lortzeko, mundu fisikoa eta gizakiaren jardunak ingurumenarekin eta pertsonen osasunarekin eta bizikalitatean eragiten dituen aldaketak ulertu eta haiei buruzko erabakiak hartu ahal izateko. Barne hartzen du ezagutza eta prozedura horiek erabiltzea, pertsonen, erakundearen nahiz ingurumenaren eskakizunei edo beharrei erantzuteko.

Aurretik ulertutako nozio, kontzeptu zientifiko eta tekniko eta teoria zientifiko batzuen aplikazioa ere hartzen du barne. Horretarako, beharrezkoa da analisi sistematiakoaren eta ikerketa zientifikoaren prozesuak eta jarrerak praktikan jartzea: arazo garrantzitsuak identifikatu eta planteatzea; zuzeneko nahiz zeharkako behaketak egitea, haien gidari den esparru teorikoaz edo interpretaziozko jakitun izanik; galderak egitea; informazio kuantitatiboa eta kualitatiboa bilatu, aurkitu, aztertu eta irudikatzea; har litezkeen konponbideak edo hipotesiak planteatu eta egiaztatzea; konplexutasun maila desberdineko iragarpenak eta inferentziak egitea; eta galdera zientifikoei erantzun eta testuinguru desberdinetan (akademikoa, pertsonalean eta sozialean) ondorioak lortu, interpretatu, ebaluatu eta komunikatzeko eskura dagoen ezagutza teorikoak eta enpirikoak identifikatzea. Halaber, barne hartzen du ikertzekeko jardueraren ezaugarriak, ahalbideak eta mugak ezagutzea, historian zehar jakitate osozko tresna izan den aldetik.

Gainera, gaitasun honek eguneroko bizitzako eta lan munduko beharrik asetzeko konponbide teknikoak planifikatu eta erabiltzeko trebetasunak ematen dizkigu.

Laburbilduz, gaitasun honek berarekin dakar pentsaera zientifiko-teknikoa erabiltzea, jasotzen den informazioa interpretatu eta aurrerapen teknologikoen eta zientifikoek pertsonak, gizarte eta natura na-

barmen eragiten dituzten mundu honetan autonomiaz eta ekimen pertsonalez erabakiak hartzeko. Era berean, barne hartzen du ezagutza zientifikoa bestelako jakintza-arloetatik bereizi eta baloratzeko gaitasuna, eta baita zientziari eta garapen teknologikoari lotutako balio eta irizpide etikoak erabiltzeko ere.

Orain arte azaldutako trebetasunen eta gaitasunen ildo beretik, oinarriko gaitasun honetan sartzen dira baliabide naturalen erabilera arduratsua, ingurumenaren zaintza, zentzuzko kontsumo arduratsua eta osasun pertsonala eta kolektiboaren babesa, pertsonen bizi kalitatearen funtsezko elementuak baitira.

4.-Informazioaren tratamendua eta gaitasun digitala.

Gaitasun hau informazioa bilatu, lortu, prozesatu, komunikatu eta jakintza bihurtzeko trebetasunarekin datza. Trebetasun batzuk hartzen ditu barne, informazioa bilatzetik hasi eta hura tratatu ondoren euskarri desberdinen bitartez transmititzeari buruzkoak, barne hartuz informazioaren eta komunikazioaren teknologien erabilera, informatu, ikasi eta komunikatzeko funtsezko elementua baita.

Informazioa bilatu, hautatu, erregistratu eta tratatu edo aztertzeari loturik dago. Informazioa lortzeko teknika eta estrategia batzuk erabiltzen ditu, aukeratzeko den iturria eta erabiltzen den euskarria zein den (ahozkoa, inprimatua, ikus-entzunezkoa, digitala edo multimedia). Oinarriko hizkuntza berariazko batzuk (testu bidezkoa, zenbakizkoa, ikono bidezkoa, ikusizkoa, grafikoa eta soinu bidezkoa) eta haiek deskodetu eta transferitzeko jarraibideak menperatzea eskaten du, hala nola informazio mota desberdinen, haien iturrien, ahalbideen, kokapenaren eta hura adierazteko maizenki erabiltzen diren hizkuntzak eta euskarrien ezagupena egoera eta testuinguru desberdinetan aplikatzea.

Informazioa izateak ez du automatikoki jakintza sortzen. Informazioa jakintza bihurtzeko beharrezkoa da hura antolatu, erlazionatu, aztertu eta sintetizatzea, hala nola konplexutasun maila desberdineko inferentziak eta dedukzioak egiteko trebetasunak izatea, laburbiduz, hura ulertu eta lehendik ditugun ezagupen-eskemen barruan sartzeko trebetasuna. Haren barruan dago, halaber, lortutako informazioaren eta ezagupenen komunikazioa, horretarako berariazko hizkuntza eta teknika desberdinak, hala nola informazioaren eta komunikazioaren teknologiek eskaintzen dituzten ahalbideak barne hartzen dituzten adierazpen baliabideak erabiliz.

Informazioaren eta komunikazioaren teknologiak lan intelektualeko tresna gisa erabiltzen trebea izateko beharrezkoa da beren funtzio bikoitzean erabiltzea, alegia, informazioa eta jakintza transmititzeko eta sortzeko. Funtzio sortzailea erabiltzen da, adibidez, matematika, fisika, gizarte, ekonomia edo arte arloetako prozesuen eredueterako tresna gisa erabiltzen direnean. Orobat, gaitasun honek bidea ematen du informazio ugaria eta konplexua egoki prozesatu eta kudeatzeko, benetako arazoak konpondu eta erabakiak hartzeko, hala nola ikasteko komunitate formal eta ez-formaletan parte hartzeko komunikazio inguruak zabalduz, lankidetzaren aldean aritu eta produkzio arduratsua eta kreatiboak sortzeko.

Gaitasun digitalak barne hartzen du informazioaren eta komunikazioaren teknologiak erabiltzean etekin handiena lortzea, eta horretarako beharrezkoa da sistema teknologikoen ezaugarriak, funtzionamendua eta arlo horretako aldaketek pertsonen eta lanaren munduan duten eragina ezagutzea. Halaber, haren osagaia da softwarean eta hardwarean sortu ohi diren arazoak identifikatu eta konpontzeko estrategia berrien erabilera. Gainera, teknologia horiek ematen duten informazioa aprobetxatu eta modu kritikoz aztertzeke bidea ematen du, bai norberaren lan autonomoaren bidez, bai lankidetzan arituz, sinkronikoki eta diakronikoki, eta gero eta zabalagoak diren ingurune fisiko eta sozialekin harremanak ezartzeko. Gaitasun honek informazioa antolatu eta prozesatzeko balio du, hala nola informazio hori ikasketen, lanaren eta aisialdiaren arloetan aurretik finkatutako xedeak lortzera bideratzeko.

Horiek horrela, gaitasun digitala benetako arazoei konponbide egokia emateko baliabide teknologikoak normaltasunez erabiltzean datza. Era berean, bidea ematen du informazio iturri berriak eta berrikuntza teknologikoak agertu ahala, haiek ebaluatu eta aukeratzeko, berariazko eginkizunak nahiz helburuak lortzeko egokiak diren heinean.

Labur esateko, informazioaren tratamendua eta gaitasun digitalak beraiekin dakarte informazioa eta haren iturriak eta baliabide teknologikoak hautatu, prozesatu eta erabiltzean pertsona autonomoa, eragin-korra, arduratsua, kritikoa eta gogoetsua izatea, bai eta eskura dagoen informazioa baloratzeko jarrera kritikoa eta gogoetazkoa izatea eta behar denean informazioa egiaztatzea ere, hala nola informazioa eta haren iturriak euskarri desberdinetan erabiltzeko gizarte adostutako jokabide arauak errespetatzea.

5.-Gaitasun soziala eta herritartasuna.

Gaitasun honi esker, bizi garen gizartearen errealitatea ulertzen dugu, eta gai gara lankidetzan aritu, elkarrekin bizi, gizarte anitz batean herritartasun demokratikoaren arabera jokatu eta gizarte hobetzeko konpromisoa hartzeko. Parte hartu, erabakiak hartu, egoera jakin ba-

tzuetan nola jokatu hautatu eta hartutako aukeren eta erabakien erantzukizuna hartzea ahalbidetzen diguten ezagutzak eta trebetasun konplexuak biltzen ditu.

Oro har, barne hartzen du gizartearen bilakaerari eta antolaketari eta sistema demokratikoaren ezaugarriari eta balioei buruzko ezagutzen erabilera, gizartearen ongi moldatzeko, hala nola hautatu eta erabakiak hartzeko zentzu moralak erabili eta herritarren eskubideak eta betebeharrak modu aktiboan eta arduratsuan betetzea.

Gaitasun honek munduaren errealtate historikoa eta soziala, haren bilakaera, lorpenak eta arazoak ulertzea errazten digu. Errealtatearen modu kritikoan ulertzeko, beharrezkoa da esperientzia eta ezagupenak izan eta errealtate hori aztertzeko ikuspuntu desberdinak daudela jakitea. Berarekin dakar analisi multikausalerak eta sistemikora jotzea, gertaera eta arazo historikoei buruzko iritzia eman eta haiei buruzko gogoeta kritikoak eta globalak egiteko, hala nola benetako egoeren gaineko arrazoi bide kritikoak eta logikoak egin eta besteekin hizketatzeko, haiekin batera errealtatearen ulermena hobetzeraren.

Ondoko hauek ere hartzen ditu barne: gaur egungo gizartearen ezaugarriak eta haien aniztasuna, gero eta handiagoa dena, eta arazoak ulertzea; kultura desberdinek gizartearen bilakaerari eta aurrerapenari egindako ekarpenen hartzea; eta bizi garen gizartearen kide izatearen sentimendu komuna izatea. Labor esateko, tokian tokiko identitatearekin bateragarria den herritartasun global bat izatea.

Halaber, gaitasun honen funtsezko osagaiak dira ondoko trebetasun sozial hauek: balioen eta interesen arteko gatazka elkarbizitzaren parte direla ohartarazi eta haiek modu konstruktiboan konpontzeko bidea ematen digutenak, hala nola erabakiak modu autonomoan hartzea ahalbidetzen digutenak, horretarako, alde batetik, gizartearen buruzko ezagupenak erabiliz, eta, bestetik, gogoeta kritikoaren bitartez eta eskualde, herrialde nahiz komunitate bakoitzaren oinarriko kultur ereduaren barruan garatutako elkarriketaren bitartez eratutako balio eskala bat erabiliz.

Gaitasun honen alderdi etikoak barne hartzen du ingurunearen balioak ezagutu, ebaluatu eta afektibitatearen eta arrazoiaren bidez beregitea, pixkanaka nor bere balio sistema eratu eta gatazka nahiz erabaki bati aurre egiterakoan haren arabera jokatzeko. Horretarako, beharrezkoa da jakitea ezen jarrera pertsonalak etikoak izateko, Giza eskubideen deklarazioak biltzen dituenak bezalako printzipio edo balio unibertsalekiko errespetuan oinarritu behar direla.

Hortaz, gaitasun honetan, besteak beste, ondoko trebetasun hauek aurki ditzakegu: elkar ezagutu eta baloratzea, testuinguru desberdinetan komunikatzen jakitea, nor bere ideiak azaldu eta besteak entzutea, besteak jarrera onartu eta, gurea ez bezalakoak badira ere, haien ikuspuntuak ulertzea, eta komunitatearen bizitzaren maila guztietan erabakiak hartzeko gai izatea, norberaren eta taldearen interesak batera baloratuz. Gainera, barne hartzen du desberdintasunen balorazioa eta kolektibo guztien eskubideen berdintasuna aitortzea, bereziki emakumeen eta gizonen artean. Halaber, akordioak lortu eta gatazka konpontzeko elkarriketa eta negoziazioa praktikatzeko, bai esparru pertsonalean, bai sozialean.

Azkenik, gaitasun honen osagaia da herritartasun aktiboa eta integritate izatea, eta horretarako beharrezkoa da estatu eta gizarte demokratikoen oinarri diren balioak, haien funtsak, antolaketa eta funtzionamendua ezagutu eta ulertzea. Gaitasun honek bidea ematen digu demokrazia, askatasun, elkartasun, erantzukidetasun, partaidetza eta herritartasun kontzeptuei buruzko gogoeta kritikoak egiteko, arreta berezia emanez nazioarteko adierazpenetan, Espainiako Konstituzioa eta autonomia erkidegoetako legerian ezarritako eskubideei eta betebeharrari eta erakundeek horiek betetzen ote dituzten aztertzeari; halaber, balio demokratikoen modu koherentean jokatzeko ahalbidetzen digu, eta horrek, bestalde, barne hartzen du nor bere pentsamenduen, balioen, sentimenduen eta ekintzen kontzientzia izan eta haiek kontrolatzea.

Herritartasun elkarbizitzan aktiboki eta bete-betean parte hartzeko trebetasunak behar ditu. Halaber, beharrezkoa du elkarbizitzarako balio demokratikoei loturiko arauak ezarri, onartu eta erabiltzea, herritarren eskubideak, askatasunak, erantzukizunak eta betebeharrak betetzea eta beste eskubideak defendatzea.

Labor esateko, gaitasun hau izateko beharrezkoa da bizi garen gizartearen errealtate ulertu, elkarbizitzari eta gatazkei aurre egiteko balio eta praktika demokratikoetan oinarritutako zentzu etiko erabili eta herritartasuna erabiltzea, nor bere irizpideen arabera jokatzeko, bakea eta demokrazia eratzeko laguntza emanez eta jarrera positiboa, solidarioa eta arduratsua hartuz herritarren eskubideak eta betebeharrak betetzeari begira.

6.–Arte eta kultur gaitasuna.

Gaitasun honek bidea ematen du kultur eta arte agerpenak ezagutu, ulertu, estimatu eta baloratzeko, hala nola aberastu eta gozatzeko iturri gisa erabili eta herrien ondarearen osagaitz hartzeko.

Kultura oro har, eta, bereziki, artea estimatzeak berarekin dakar haren agerpenetara hurbiltzea ahalbidetzen duten trebetasunak eta ja-

rrerak izatea, hala nola horiek ulertu eta baloratzeko eta haiekin hunkitu eta gozatzeko pentsaeraren, pertzeptzioaren eta komunikazioaren arloko trebetasunak eta sentsibilitatea eta estetikaren zentzua izatea.

Gaitasun honek barne hartzen ditu pentsaera dibergenteak eta konbergenteak trebetasunak, izan ere, beharrezkoa da ideia eta sentimendu propioak eta besteak berlantz, ulertu eta adierazteko iturriak, moduak eta bideak aurkitzea eta, bai eremu pertsonalean, bai akademikoan, helburuak lortzeko behar diren prozesuak planifikatu, ebaluatu eta egokitzea. Hortaz, adierazi eta komunikatzeaz gain, arteko eta kulturako errealtate eta produkzio desberdinak pertzibitu, ulertu eta haiekin aberasteko bidea ematen du gaitasun honek.

Beharrezkoak ditu kode artistikoei jarraikiz adierazteko ekimena, irudimena eta sormena, hala nola, kontuan hartuz kultur eta arte jarduerak talde-lanean egiten direla askotan, beharrezkoa da lankidetzan aritzeko trebetasunak, azkenean emaitza batzuk lortzen lagundu eta besteekin elkarrekin eta elkarpenak onartzearen garrantziak ohartzeko.

Gaitasun artistikoko arte hizkuntza desberdinen tekniken, baliabideen eta konbentzioen oinarriak eta kultur ondarearen lan eta adierazpen garrantzitsuenak ezagutzeko bidea ematen du. Gainera, barne hartzen du agerpen horien eta gizartearen –agerpenak sortzen diren garaiko pentsamoldea eta ahalbide teknikoak– nahiz haiek sortu dituen pertsonaren edo taldearen arteko loturak identifikatzea. Horretarako, beharrezkoa da pentsaeraren, korronte estetikoen eta moda eta gustuen bilakaeraz, hala nola estetikak pertsonen eta gizartearen eguneroko bizitzan irudikatuz, adierazi eta komunikatzeko duen garrantziak ohartzeko.

Orobat, arte baliabideen bitartez (musika, literatura, ikus-entuzkoak eta arte eszenikoak, herri-arteak) ideiak, esperientziak edo sentimenduak adierazteak dakarren sormena estimatzeko jarrera ere hartzen du barne. Berarekin dakar adierazteko askatasuna, kultur aniztasunerako eskubidea, kulturen arteko harremanen garrantzia eta besteekin partekatutako arte esperientziak baloratzea.

Labor esateko, gaitasun hau osatzen duten trebetasunek barne hartzen dituzte artearekin eta gainerako kultur agerpenekin gozatzeko ahalbidea, hala nola nor bere arte produkzioak egiteko adierazpen artistikoen baliabide batzuk erabiltzeko; berarekin dakar adierazpen kultural eta artistiko desberdinei buruzko oinarriko ezagutza, pentsaera dibergenterako eta talde-lanerako trebetasunen aplikazioa, adierazpen artistiko eta kulturalen aniztasunarekiko jarrera irekia, errespetuzkoa eta kritikoa, nor bere gaitasun estetikoa eta kreatiboa lantzeko nahia eta asmoa eta bizitza kulturean parte hartu eta bertako komunitatearen nahiz beste komunitateen ondare artistikoa eta kulturala zaintzen laguntzeko interesa.

7.–Ikasten ikasteko gaitasuna.

Ikasten ikasteko beharrezkoa da ikasten hasteko trebetasunak izatea, eta baita nor bere helburuen eta beharren arabera gero eta modu autonomoagoan eta eraginkoragoan ikasten jarraitzekoak ere.

Gaitasun honek bi alderdi nagusi ditu. Alde batetik, nor bere trebetasun intelektualean, emozionalean eta fisikoan eta haiek garatzeko estrategien kontzientzia hartzea, hala nola batek bere kasa eta beste-lako pertsonen nahiz baliabideen laguntzaz zer egin dezakeen jakitea. Eta bestetik, motibazioa, autokonfiantza eta ikasteko atsegina sortzen dituen gaitasun pertsonaleko sentimendu bat izatea.

Barne hartzen du batek dakienaren eta ikasi behar duen horren kontzientzia izatea, nola ikasten den jakin eta ikasteko prozesuak modu eraginkorrean kudeatu eta kontrolatzeko bidea ezagutzea, horiek optimizatu eta helburu pertsonalak lortzera bideratzeko. Haren osagaiak dira nor bere ahalbideak eta gabeziak ezagutzea, lehenbizikoak erabili eta bigarrenak arrakasta ikuspuntu batetik gainditzeko motibazioa eta asmoa izatea, horrela ikasteko erronka berriei aurre egiteko segurtasuna handitzen baita pixkanaka.

Hori horrela, beharrezkoa da ikasteko behar diren trebetasunen (besteak beste, arretaren, kontzentrazioaren, oroimenaren, hizkuntza ulermenaren eta adierazmenaren eta motibazioaren kontzientzia izan eta haiek ahalik eta hobekien aprobetxatzeko estrategia eta teknika batzuk erabiltzea, adibidez: ikasteko teknikak, gertaeren eta haien arteko loturen behaketa eta erregistro sistematikoa egitekoak, lankidetzan eta proiektuen arabera aritzeko teknikak, arazoak konpontzekoak, jarduerak eta denbora eraginkortasunez planifikatu eta antolatzeak, informazioa bildu, aukeratu eta tratatzeko baliabideak eta iturriak, baliabide teknologikoak barne).

Halaber, barne hartzen du nor bere buruari galderak egin eta egoera edo arazo baten aurrean har daitezkeen erantzunak identifikatu eta erabiltzea, eta horretarako, eskura dagoen informaziotik abiatuta eta modu arrazional eta kritiko batez, erabakiak hartzeko estrategia eta metodologia desberdinak erabiltzea.

Gaitasun honen osagai dira, orobat, informazioa nor bere kabuz nahiz besteekin laguntzarekin lortzeko, eta, bereziki, ezagupen propio bihurtzeko trebetasunak. Horretarako, beharrezkoa da informazio berria lehendik dauzkagun ezagupenei eta esperientziari lotu eta ezagupen eta trebetasun berriak antzeko egoeretan eta testuinguru desberdinetan aplikatzen jakitea.

Bestalde, gaitasun honek eskatzen du epe motzean, ertainean eta luzean lortzen ahal diren helburuak planteatu eta ikastearen xedeak pixkanaka eta modu errealistan handitzea.

Beharrezkoa du, halaber, ikasten irauten jakitea, hala nola ikastea bizitza pertsonala eta soziala aberasteko elementutzat hartu eta, neurri horretan, ahaleginak merezi dituela ohartzea. Berarekin dakar nor bere burua ebaluatu eta erregulazeko trebetasuna, erantzukizun eta konpromiso pertsonalak, ahaleginak administratzen jakitea, akatsak onartzea eta besteengandik eta besteekin ikasten jakitea.

Laburki, ikasten ikasteko beharrezkoa da, gaitasun edo eraginkortasun pertsonaleko sentimendu batetik abiatuta, nor bere trebetasunez eta ezagupenez kontzientzia hartu eta haiek kudeatu eta kontrolatzea, eta haren barruan daude bai pentsaera estrategikoa, bai lankidetzan aritu, autoebaluatu eta lan intelektualeko baliabide eta teknika batzuk eraginkortasunez erabiltzeko trebetasuna; hori guztia ikasteko banakako nahiz taldeko esperientzia kontzienteen eta atsegingarrien bitartez gauzatzen da.

8.-Autonomia eta ekimen pertsonala.

Gaitasun honen osagaiak dira, alde batetik, elkarri lotutako balio eta jarrera pertsonal batzuen kontzientzia-hartze eta erabilera (adibidez, erantzukizuna, jarraitutasuna, autoezagutza eta autoestimazioa, sormena, autokritika, emozioen kontrola, hautatu, arriskuak kalkulatu eta arazoei aurre egiteko trebetasuna, hala nola beharrak berehala asezteko premia atzeratu, akatsetatik ikasi eta arriskuak hartzekoa).

Beste alde batetik, barne hartzen du nor bere irizpideari jarraituz hautatu, proiektuak sortu eta aukera eta plan pertsonalak gauzatzeko behar diren ekintzak aurrera eramateko trebetasuna, azken hori banakako nahiz taldeko proiektuen esparruan eta haien erantzukizuna hartuz, bai esparru pertsonalean eta sozialean, bai lanarenean.

Barne hartzen du ideiak ekintza bihurtzeko gaitasuna, alegia, helburuak ezarri eta proiektuak planifikatu eta gauzatzekoa. Hortaz, beharrezkoa du aurretiko planteamenduak berregitea edo ideia berriak landu, konponbideak bilatu eta horiek praktikan jartzea. Gainera, gaitasun honen osagaiak dira ahalbideak eta mugak aztertu, proiektu baten garapen faseak ezagutu, planifikatu, erabakiak hartu, jardun, egindakoa ebaluatu, autoebaluatu, ondorioak atera eta hobetzeko ahalbideak baloratzea.

Hori horrela, barne hartzen du erronken eta aukeren ikuspegi estrategikoa izatea, horrek bidea ematen baitu helburuak identifikatu eta betetzeko eta hasitako zereginen arrakasta lortzeko motibazioari eusteko, grina pertsonal, akademiko eta laboral osasuntsu batez. Halaber, ikasketen, lanaren nahiz asialdiaren arloetan eskura dauden aukerak norberaren gaitasunei, nahiei eta proiektuei lotzeko gaitasuna.

Gainera, aldaketen eta berrikuntzen aldeko jarrera bat, planteamenduen malgutasuna eskatzen duena, behar du, hala nola aldaketa horiek aukera gisa ulertu, haietara modu kritikoa eta eraginkorren egokitu eta abiarazten diren bizi proiektu bakoitzeko arazoei aurre egin eta konponbideak bilatzeko trebetasuna.

Autonomia eta ekimen pertsonalek maiz bestelako pertsonak ukitzen dituzten heinean, gaitasun honek harremanetan sartu eta lankidetzan aritzeko trebetasun sozialak behar ditu: besteen jarrera ulertzea, besteen ideiak baloratzea, hizketatu eta negoziatzea, besteei norberaren erabakien berri emateko asertibitatea eta lankidetzan malgutasunez aritzeko gaitasuna izatea.

Gaitasun honek beste alderdi bat du, ikuspegi sozial horri lotuago dena, proiektuen buruzagitzari loturiko trebetasunez eta jarreraz osatua, horren barruan sarturik nor bere buruarekiko konfiantza, enpatia, hobetzeko gogoia, hizketan eta lankidetzan aritzeko gaitasuna, denboraren eta egitekoen antolaketa, eskubideak baieztatzea eta defendatzeko trebetasuna eta arriskuak hartzekoa.

Labur esateko, autonomia eta ekimen pertsonalek barne hartzen dute banakako nahiz taldeko proiektuak edo ekintzak sortu, abiarazi, garatu eta ebaluatzeko gaitasuna, eta hori sormenak, konfiantzak, erantzukizunak eta zentzu kritikoa lagunduta.

II. ERANSKINA

Lehen Hezkuntzaren arloak

NATURA, GIZARTE ETA KULTUR INGURUNEAREN EZAGUTZA

Arlo honetan aipatzen den ingurune nozioak giza bizitzaren agertokia osatzen duten gertakarien multzoa adierazten du, baina, horrekin batera, baita gizakien eta gertakari horien arteko elkarrenergina ere. Ingurunea pertsonen inguruan izaten diren elementu, gertakari, faktore eta prozesuen multzoa da eta, era berean, ingurune horretan txiki dauka zentzua gizakien bizitzak eta ekintzak. Haurrak bere esperientzia sensorial zuzen edo zeharkako bidez hobekien ezagutzen duen eremua da ingurunea, ezaguna baitu eta denboran zein espazioan hurbil, nahiz eta informazioaren eta komunikazioaren teknologiak erabiltzearen ondorioz hurbiltasun hori geroz eta gutxiago dagoen distantzia fisikoaren mende.

Arlo honetako curriculumak arreta jarri behar du ikasleen garapen fisiko, sensorial eta psikikoan, sei urtetik hamabi urtera bitarteko haurren pentsamendu zehatzean, ikasteko duen gaitasun eta interes zabalean inguruneko elementuekin afektuzko harremanak ezartzen dituean, bai eta etaparen bukaera aldean pentsamendu abstraktua lantzen hasteko beharrean ere.

Natur, gizarte eta kultur ingurunearen ezagueraren arloak jakintzaren esparru desberdinak biltzen ditu, horietako bakoitzaren koherentzia errespetatzen du, ikaskuntzaren berariazko prozesuetan arreta jartzen du eta jakintza arlo guztiak helburu bateratu batera bideratzen ditu: gizakiaren ingurunea osatzen duen alderdi eta dimentsioak hobeki ulertu eta azaltzen laguntzea. Horregatik, arlo honetako curriculumak diziplinartekoa da funtsean, eta ikaskuntzak elkarren lagungarri izatera eta ikaskuntza esanguratsua lortzera bideratzen diren harremanak ezartzen ditu.

Curriculumaren antolaketa lotuta dago gizakia/gizartea, ingurune fisikoa/ingurune soziala, natura bizia/bizigabea, natura/kultura gisako elkarrenergina planteamendu kontestudun eta integratu batekin, eremuaren eta denboraren neurrien barnean betiere, eta ikasleen esperientzia zuzen edo zeharkakoetatik abiatuta. Dela eskolan dela eskolatik kanpo izaten dituzten zeharkako esperientziei dagokienez, ezinbestekoa da kontuan hartzea pisu handia dutela norberak inguruneari buruz duen ikuskeran. Hori hala izanik, arlo honetan bereziki, aintzat hartu behar da haurrei ikus-entzunezko baliabideen eta baliabide teknologikoen bitartez egunero iristen zaie informazioak duen garrantzia.

Edukiak hautatzerakoan, beraz, era askotako alderdiak izan dira kontuan. Lehenik, Lehen Hezkuntzaren helburu orokorrak lortzen eta oinarrituko gaitasunak garatzen laguntzen duten edukiei eman zaie lehentasuna, zenbait alderdi bereziki nabarmenduz, hala nola norberaren autonomiaren eta gizarteko parte-hartzearen garapena, ingurunea interpretatzeko eta bertan modu aktibo, kritiko eta askean esku hartzeko gaitasuna, ikertu eta miazteko gaitasunak garatzea eta eguneroko esperientziarekin zerikusia duten arazoei konponbidea bilatzea edo norberaren garapena orekatua eta solidarioa izateko jarrera eta balioak eskuratzea.

Bigarrenik, arloaren xedea da, munduari buruzko zenbait informazio ematez gainera, haurrei tresna batzuk ematea informazio horiek ulertu eta interpretatzeko gai izan daitezela. Arlo honetako curriculumak bidea ematen du adin horietako ikasleek erantzun egokiak eman diezaieten sortzen diren galderei, erantzun horiek irizpide zientifiko eguneratuarekin bat etorri behar dutela ahaztu gabe, oinarri zientifiko urria baina esperientziaren aldetik pisu handia duten alde aurreko ideiak, halakorik bada, gaindituz, horrela ezagutza zientifikoa nola eratzen den ikasten has daitezela.

Arloak pisu kontzeptual argia baldin badu ere, kontzeptuak, prozedurak eta jarrerak erabat erlazionatuta daude eta, hala, kontzeptuak normalean lotuta agertzen dira horiek eskuratzeko beharrezkoak diren prozedurekin eta kontzeptu horien ondoriozko jarrerekin. Arlo honetako ikaskuntza propioetako prozedurak ondokoek estekatuta daude: behaketari, informazioa bilatu, bildu eta antolatzeari, informazio hori prestatu eta komunikatzeari eta ikaskuntza prozesuari buruzko gogoetari, metodo zientifikoaren oinarri den aldetik. Beste alde batetik, jarrerak norberaren identitatearen, sozializazioaren eta bizikidetzaren, osasunaren eta ingurumenaren inguruan egituratzen dira.

Edukiak multzotan batu dira, eta multzo horien bidez arlo hau osatzen duten esparru nagusiak identifikatzen ahal dira. Antolamendu horrek ez du zerikusirik inolako hierarkia ordenarekin edo edukien tratamenduko ordenarekin eta, hortaz, ez da antolaketa didaktikorako proposamen baten gisara hartu behar.

1. multzoa, Ingurunea eta ingurune hori zaintzea. Edukiak: espazioaren pertzepzioa eta irudikapena, horrekin batera unibertsoa, klima eta bere eragina, ura eta bere aprobetxamendua, bai eta pertsonen naturan jarduteko duten gaitasuna ere. 2. multzoa, Izaki bizidunen aniztasuna. Izaki bizidunei buruzko ezagutza eta horiekiko begirune eta estimua. 3. multzoa, Osasuna eta garapen pertsonala. Ezagutzak, abileziak eta trebetasunak biltzen ditu eta, horrela, nor bere gorputza ezagutzetik abiatuta, arrisku jokabideei aurrea hartu nahi zaie eta portaera arduratsuak eta bizimodu osasungarriak garatu eta indartzeko ekimenak bultzatu. 4. multzoa, Pertsonak, kulturak eta gizartearen antolaketa. Multzo honetako edukiak gizartearen funtzionamendua ulertzera bideratuta daude eta, horretarako, hurbileko organizazioak aztertu eta Espainiako eta Europako erakundeak ezagutuko dira. 5. multzoa, Aldaketak denboran zehar. Honen bidez Historia ikasten hasten da, eta denbora neurtzeari eta denbora historikoaren kontzeptualizazioa hurbiltzeari buruzko edukiak ditu; hori lantzeko, garai historikoetako gizarte batzuen eta Espainiaren historiako gertakari eta pertsonaia garrantzitsu batzuen karakterizazioa egiten da. 6. multzoa, Materia eta energia. Multzo honetako edukiak fenomeno fisikoak eta gai eta aldaketa kimikoak buruzkoak dira, eta geroko ikaskuntzen oinarri. Azkenik, 7. multzoa, Objektuak, makinak eta teknologiak. Berritasun gisa sartu dira informazioaren eta komunikazioaren teknologietan alfabetatzearen inguruko edukiak, bai eta aparatuak aurretik ezarritako xede batekin munta-